

IDROTTSUNDERVISNINGENS UTRYMME I DEN SVENSKA GRUNDSKOLAN

- En jämförelse med övriga länder i den Europeiska Unionen

Catarina Palmér

SAMMANFATTNING

Den ökade förekomsten av fetma och övervikt hos barn och ungdomar har skapat debatt om skolans roll att främja god hälsa genom ökad fysisk aktivitet och kunskap om goda matvanor. För många barn utgör skolans idrottsundervisning den enda regelbundna fysiska aktiviteten, vilket gör ämnet särskilt viktigt ur hälsosynpunkt. Sedan den nya läroplanen för skolan (LPO 94) infördes har idrottsundervisningen blivit föremål för granskning huruvida antalet idrottstimmar har minskat eller inte. I debatten har det framhållits att läroplanen sätter Sverige i bottenligan vad gäller antal idrottstimmar per år i jämförelse med övriga Europa.¹

Syftet med denna rapport är att belysa utrymmet för idrottsundervisningen i den svenska obligatoriska skolan i jämförelse med övriga Europa. Frågeställningar som behandlas är;

- Har den svenska obligatoriska skolan lägre undervisningstid i ämnet idrott i den ordinarie undervisningen, i jämförelse med övriga Europa?
- Hur stor procentuell andel av den totala undervisningen får idrottsämnet i den obligatoriska skolan i Sverige jämfört med övriga Europa?
- Hur ser undervisningsintensiteten ut i de europeiska skolorna – hur mycket utrymme finns det för aktiviteter utanför skoltid?

Data är hämtat från Eurydice. Nätverket består av ett samarbete mellan Europeiska Kommissionen och utbildningsdepartementen i den Europeiska Unionen och tillhandahåller både deskriptiv och komparativ information om utbildningssystemen i Europa.

Informationen om undervisningstiden omfattar både primary- och secondary school. Tillsammans utgör de den obligatoriska skolundervisningen i samtliga europeiska länder. Antal årskurser i den obligatoriska skolan varierar dock mellan 8 stycken (Rumänien) och 13 stycken (Ungern), vilket försvårar jämförelser i total undervisningstid. Då det är idrottsämnet som är av intresse i denna rapport, har därför ämnets procentuella andel av den totala undervisningstiden räknats ut. Resultaten visar att i Sverige utgör ämnet 7,5 % av den totala undervisningstiden i de obligatoriska kärnämnen. Denna siffra gäller även Lettland, Litauen och Portugal. Snarlika resultat visar Bulgarien (7,1 %), Belgien, de (7,2 %) och Grekland (7,4 %). I botten ligger Nordirland (0,9%), Nederländerna (3,4%), Irland (5%), Spanien (5,4%) och Skottland (6,6%). Flest idrottstimmar procentuellt har Slovenien (12,4%), Frankrike (11,2%), Österrike (11,1% och 10,3%). Öriga länder ligger mellan 8-9%.

Flertal länder har endast rekommendationer för antal undervisningstimmar i olika ämnen. I många fall finns en garanterad undervisningstid/bastid som ska säkerställa elevernas rätt till lärarledd undervisning. Detta säger dock inget om den faktiska undervisningstiden. En del länder i Europa tillämpar även ”flexibel tid”, vilket ger skolorna stor frihet att själva bestämma hur stort utrymme ett ämne ska få i undervisningen.

Länderna i EU har även olika system vad gäller antal skoldagar per vecka, lektionstid, antal dagar på ett skolår osv. Genomsnittstiden (baserat på rekommendationernas undre gräns) som den europeiska eleven tillhandahåller undervisning är 755 timmar/ år i primary school, och 922 timmar/år i secondary school. I Sverige ligger den genomsnittliga tiden på 741 timmar per år under hela den obligatoriska skoltiden. I Sverige är således undervisningsintensiteten under

¹ Dagens Nyheter. DN Debatt 18 juli 2007. Mer idrott i skolan mot ökad barnfetma

den senare delen av den obligatoriska skoltiden lägre än genomsnittet i Europa. Av de europeiska länderna är det bara Lettland som har lägre undervisningsintensitet än Sverige. Rapporten visar även att 15-åriga svenska elever lägger förhållandevis lite tid på läxor och studier hemma. Endast finska elever lägger mindre tid på läxläsning bland skoleleverna i Europa. Detta kan lämna utrymme till diskussion huruvida idrottsämnet ska få än större utrymme i den svenska skolan än den redan har. Skoldagen kan fortfarande präglas av skapade arbete och lek utöver ordinarie idrottsundervisning, men kanske bör man även erbjuda bättre förutsättningar för en meningsfull fritid med möjlighet till fysisk aktivitet utanför den svenska läroplanen?

Sammanfattningsvis kan man konstatera att Sverige till synes inte ligger i botten vare sig vad gäller antal idrottstimmar eller procentuell andel av den totala undervisningen. Det är dock många faktorer att ta hänsyn till vid jämförelser av läroplaner och specifika kunskapsämnen i Europeiska skolor. För att kunna göra detta på ett rättvist sätt krävs en vidare bild än att endast se till fastställda och rekommenderade timantal. Att endast titta på antalet idrottstimmar säger inte något om kvalitet och regelbundenhet i idrottsundervisningen, vilket är viktigt ur hälsosynpunkt. Man bör även undersöka lärarnas utbildningsnivå samt tillgång på lokaler och utrustning som är relevant för en effektiv undervisning. Skolornas valfrihet att styra över undervisningstiden gör det även svårt att jämföra länderna med varandra utan att göra mer ingående studier om dess upplägg. Hänsyn bör tas till hur läroplanerna används, flexibilitet i fördelningen av timmar, samt de kulturella och strukturella skillnader som råder inom skolan i den Europeiska Unionen.

INLEDNING

Den ökade förekomsten av fetma och övervikt hos barn och ungdomar har skapat debatt om skolans roll att främja god hälsa genom ökad fysisk aktivitet och kunskap om goda matvanor. För många barn utgör skolans idrottsundervisning den enda regelbundna fysiska aktiviteten, vilket gör ämnet särskilt viktigt då det påverkar inställningen till fysisk aktivitet, och därmed hälsan i det långa perspektivet.²

Sedan den nya läroplanen för skolan, LPO 94, infördes har idrottsundervisningen blivit föremål för granskning huruvida antalet idrottstimmar har minskat eller inte. På DN Debatt hävdar en rad idrottsprofiler att den nya läroplanen, och därmed den minskade tiden för idrottsämnet, sätter Sverige i bottenligan i antal idrottstimmar per år i jämförelse med övriga Europa.³ Endast Irland har färre timmar i ämnet än Sverige.⁴ På annat håll hävdas att så inte är fallet, då man anser att hänsyn inte tagits till hur långa idrottstimmarna varit vid jämförelsen mellan de olika länderna. Dessutom utgör skillnaden mellan förra läroplanen och den nya endast en timme mindre allt som allt under de första nio åren i skolan.⁵

Efter ett tillägg i läroplanen 2003 ökar dock skolornas möjlighet till daglig fysisk aktivitet. ”Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Skolan ska sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen”.⁶ Då ämnet idrott i första hand är ett kunskapsämne med såväl praktiska som teoretiska inslag, är ett av det viktigaste målet med ämnet att ge eleverna grunden till ett livslångt intresse för fysisk aktivitet. Detta tillägg i läroplanen signalerar därmed att fysisk aktivitet ska vara en naturlig del av vardagen, och nya vanor och syn på fysisk aktivitet kan därmed ge en spridningseffekt till livet utanför skolan.

SYFTE

Syftet med denna rapport är att belysa utrymmet för idrottsundervisningen i den svenska obligatoriska skolan i jämförelse med övriga Europa.

FRÅGESTÄLLNINGAR

- Har den svenska obligatoriska skolan lägre undervisningstid i ämnet idrott i den ordinarie undervisningen, i jämförelse med övriga Europa?
- Hur stor procentuell andel av den totala undervisningen får idrottsämnet i den obligatoriska skolan i Sverige jämfört med övriga Europa?
- Hur ser undervisningsintensiteten ut i de europeiska skolorna - hur mycket utrymme finns det för aktiviteter utanför skoltid?

² Larsson Håkan, Redelius Karin (red) (2004) Mellan nytta och nöje - Bilder av ämnet idrott och hälsa

³ Dagens Nyheter. DN Debatt 18 juli 2007. Mer idrott i skolan mot ökad barnfetma

⁴ Ericsson Ingegerd. Physical Education in Swedish Schools. <http://www.mugi.se>

⁵ Skolverket 15 februari 2000 (pressmeddelande) Fel om ämnet idrott och hälsa i TV-sporten.

⁶ Lpo 94 (SKOLFS 2003:17)

METOD

Data är hämtat från Eurydice (www.eurydice.org) som startade sin verksamhet 1980 som en del av den Europeiska Gemenskapen. Nätverket består av ett samarbete mellan Europeiska Kommissionen och utbildningsdepartementen i den Europeiska Unionen. Eurydice övervakar, samlar in och bearbetar data för att tillhandahålla både deskriptiv och komparativ information om utbildningssystemen i Europa. Informationen täcker främst medlemsländerna i EU samt kandidaterande länder som är medlemmar i utbildningsprogrammet Socrates, men även medlemmar av European Free Trade Association som samtidigt är en del av European Economic Area.

Läroplanerna för Sverige, Finland, Norge och Danmark är mer ingående undersökta, då både Finland och Norges läroplaner nyligen uppdaterats. Informationen för dessa länder är hämtat direkt från respektive lands läroplan och inte från databasen på Eurydice. Dock har undervisningstiden räknats ut på samma sätt. Länderna Sverige, Finland, Norge och Danmark är markerade med fet stil i tabellen nedan.

Länderna Malta, Tjeckoslovakien, Italien och Liechtenstein är borttagna pga. av ofullständiga uppgifter.

DEFINITIONER

Flexibel tid;

- 1) Då det inte är centralt fastslaget hur de obligatoriska ämnena tidsmässigt ska fördelas i förhållande till varandra. Detta bestäms i stället på regional eller lokal (skolan) nivå.
- 2) Då läroplanen ger utrymme för ett antal timmar av fritt ämnesval.

Undervisningstid (lärare och studenter); antal effektiva undervisningstimmar (h), exklusive raster.

RESULTAT

Undervisningstid i den obligatoriska skolan i Europa

Följande information är relevant för denna rapport (se tabell 1):

- Total undervisningstid i de obligatoriska kärnämnen
- Totala antalet undervisningstimmar i ämnet idrott/sport
- Idrottsämnets procentuella andel av den totala undervisningstiden
- I vilken utsträckning länderna tillämpar flexibel tid

Informationen omfattar både primary- och secondary school. Tillsammans utgör de den obligatoriska skolundervisningen i samtliga europeiska länder. Antal årskurser i den obligatoriska skolan varierar dock mellan 8 stycken (Rumänien) och 13 stycken (Ungern). Detta gör det svårt att jämföra undervisningstiden då det är stora variationer i den obligatoriska skolans längd länderna emellan. Då det är idrottsämnet som är av intresse i denna rapport, har därför ämnets procentuella andel av den totala undervisningstiden räknats ut.

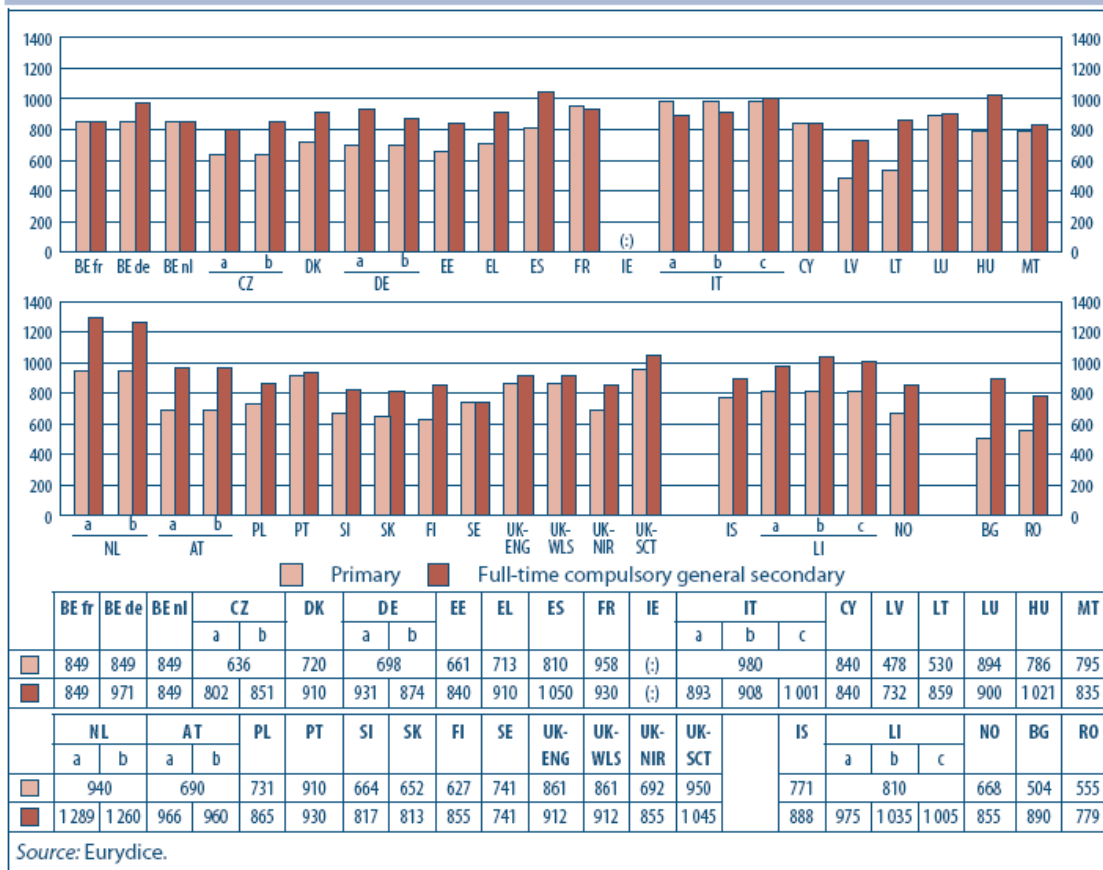
Uträkningen av idrottsämnets procentuella andel, visar att i Sverige utgör ämnet 7,5 % av den totala undervisningstiden i de obligatoriska kärnämnen. Denna siffra gäller även Lettland, Litauen och Portugal. Snarlika resultat visar Bulgarien (7,1 %), Belgien, de (7,2 %) och Grekland (7,4 %). I botten ligger Nordirland (0,9%), Nederländerna (3,4%), Irland (5%), Spanien (5,4%) och Skottland (6,6%). Flest idrottstimmar procentuellt har Slovenien (12,4%), Frankrike (11,2%), Österrike (11,1% och 10,3%). Öriga länder ligger mellan 8-9%.

Majoriteten av länderna har ett fastslaget antal timmar/årskurs vad gäller ämnet idrott/sport. En del länder tillämpar dock systemet med flexibel tid, vilket kan vara av intresse då regionen/skolorna fritt får fördela undervisningstiden mellan årskurserna. Detta gäller främst Belgien (nl), Tyskland, Nederländerna, Polen, Portugal, Nordirland och Wales. Detta görs utifrån rekommendationer om en övre, respektive undre gräns vad gäller timantalet för undervisningen.

Undervisningens intensitet och läsläsning i den obligatoriska skolan i Europa (Fig. E1, E8)

Då länderna i EU har olika system vad gäller antal skoldagar/vecka, lektionstid, antal dagar på ett skolår osv., kan det vara svårt att göra jämförelser mellan länderna då den faktiska arbetsbelastningen på eleverna skiljer sig åt. I figur E1 visas därför den genomsnittliga arbetsbelastningen i timmar under den obligatoriska skoltiden för eleverna i de europeiska länderna. Data baseras på de minimirekommendationer för undervisningstiden som respektive land fastslagit.

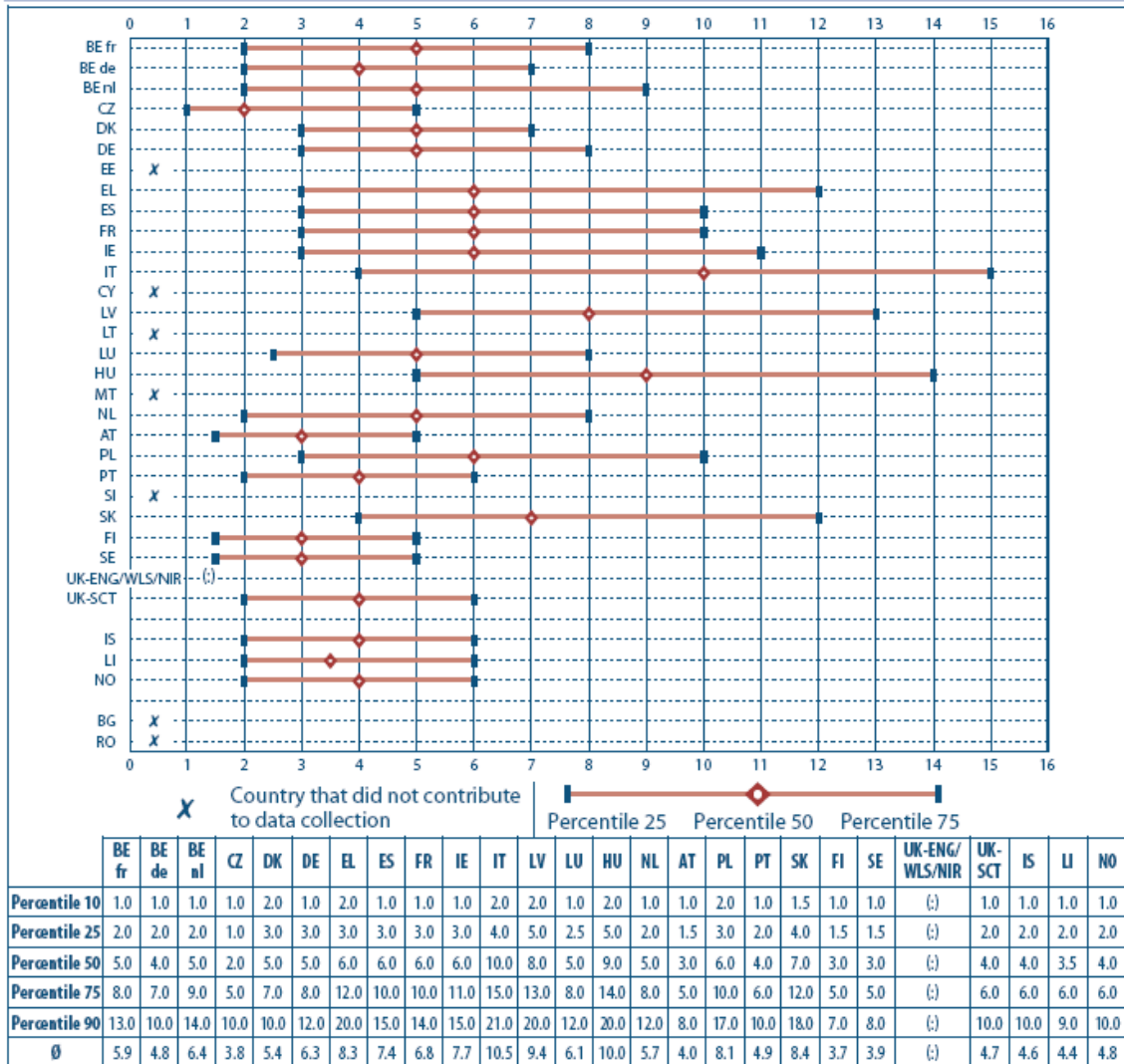
Figure E1: Recommended average minimum annual amount of teaching time (hours) in primary education and full-time compulsory general secondary education, 2002/03

Genomsnittstiden (baserat på rekommendationernas undre gräns) som den europeiska eleven tillhandhåller undervisning är 755 timmar/ år i primary school, och 922 timmar/år i secondary school. Med några undantag varierar tiden mellan 600 och 850 timmar/år i primary school och mellan 850 och 950 timmar/år i secondary school. I Sverige ligger den genomsnittliga tiden på 741 timmar/år under hela den obligatoriska skoltiden. I Sverige är således undervisningsintensiteten under den senare delen av den obligatoriska skoltiden lägre än genomsnittet i Europa. Av de europeiska länderna är det bara Lettland som har lägre undervisningsintensitet än Sverige.

I figur E8 kan man se fördelningen av hur mycket tid 15-åriga elever lägger på läxor och studier hemma. Även här ligger Sverige långt ned på listan då det bara är finska elever som lägger mindre tid på läxläsning bland skoleleverna i Europa.

Figure E8: Distribution of 15-year-old pupils by number of hours a week that they report spending on homework and study at home, public and private sectors combined, 2002/03

Ø Average amount of time

Source: OECD, PISA 2003 database.

DISKUSSION

Metod

Fördelar med att använda den typen av data som Eurydice tillhandahåller är att materialet är jämförbart då det bearbetats ur en enhetlig mall. Detta är särskilt viktigt då man, som i detta fall, använder sig av siffror för att belysa ett fenomen. Å andra sidan kan en rapport som denna med fördel kompletteras av en mer kvalitativ studie för att få en bredare bild av idrottsundervisningen och dess upplägg och kvalitet i de europeiska skolorna.

Resultat

I denna rapport har idrottens timantal och den procentuella andelen av den totala undervisningen räknats ut. Det kan dock vara svårt att göra jämförelser länderna emellan, då många länder endast har rekommendationer för antal undervisningstimmar i olika ämnen. I många fall finns en garanterad undervisningstid/bastid som ska säkerställa elevernas rätt till lärarledd undervisning. Detta säger dock inget om den faktiska undervisningstiden. Danmark har exempelvis ett lågt bastimtal med 5880 undervisningstimmar i den obligatoriska skolan. Som komplement till detta finns även vägledande timtal som riktlinjer för skolorna för att uppnå kunskapsmålen. Det vägledande timtalet uppgår till 7440 undervisningstimmar. Denna flexibilitet försvårar möjligheten till jämförelse, då de enskilda skolorna har stor frihet att bestämma hur stort utrymme ett ämne får i undervisningen. I Danmarks fall gör det låga bastimtalet att kunskapsämnet idrott utgör 10,2% av den totala undervisningstiden. Räknar man istället med det vägledande timtalet, blir procentsatsen i stället 8,1. I en del länder i Europa tillämpar man även "flexibel tid" (se definition ovan, samt figur E2 och E3) Det är således svårt att säga något om den faktiska undervisningstiden i de länder man tillämpar dessa system.

Att endast titta på antalet idrottstimmar säger inte heller något om kvalitet och regelbundenhet i idrottsundervisningen, vilket är viktigt ur hälsosynpunkt. Skolornas valfrihet att styra över undervisningstiden gör det svårt att jämföra länderna med varandra utan att göra mer ingående studier om dess upplägg. Vidare bör man även undersöka lärarnas utbildningsnivå samt tillgång på lokaler och utrustning som är relevant för en effektiv undervisning.

För att kunna göra jämförelser av antal idrottstimmar i den svenska grundskolan med övriga Europa, bör man även ha en mer nyanserad bild av ländernas skolsystem. Kanske räcker det inte att se till de faktiska timmarna, utan även ta hänsyn till de system respektive läroplan har utformats i? Högre undervisningsintensitet med längre och/eller fler skoldagar etc., kanske berättigar en större andel idrott i skolan? Frankrike och Österrike har exempelvis både hög procentuell andel idrott i förhållande till övrig undervisning, men även bland den högsta undervisningsintensiteten. Den svenska skolan har enligt Eurydice's databas bland den lägsta undervisningsintensiteten i Europa, samtidigt som svenska skolbarn avsätter minst antal timmar i veckan på läsläsning och skolarbete utanför ordinarie skoldag. Detta kan lämna utrymme till diskussion huruvida idrottsämnet ska få än större utrymme i den svenska skolan än den redan har. Skoldagen kan fortfarande präglas av skapade arbete och lek utöver ordinarie idrottsundervisning, men kanske bör man även erbjuda bättre förutsättningar för en

meningsfull fritid med möjlighet till fysisk aktivitet utanför den svenska läroplanen? Vikten av detta bekräftas av STOP-projektet, *Stockholm Obesity Prevention*, som initierades av Claude Marcus 2001. Studien visar bl.a. att barn rör sig som minst då de är lediga från skolan.⁷

Sammanfattningsvis kan man konstatera att Sverige till synes inte ligger i botten vare sig vad gäller antal idrottstimmar eller procentuell andel av den totala undervisningen. Det är dock många faktorer att ta hänsyn till vid jämförelser av läroplaner och specifika kunskapsämnen i Europeiska skolor. För att kunna göra detta på ett rättvist sätt krävs en vidare bild än att endast se till fastställda och rekommenderade timantal. Hänsyn bör även tas till hur läroplanerna används, flexibilitet i fördelningen av timmar, kvalitet på undervisningen, samt de kulturella och strukturella skillnader som råder inom skolan i den Europeiska Unionen.

⁷ Hur rör sig barnen idag? <http://www.growingpeople.se/templates/Page.aspx?id=5845>

Land	Antal årskurser i primary school	Antal årskurser i secondary school	Totalt antal årskurser i obl skola	Lärotimmar/år i primary school	Lärotimmar/år i secondary school	Totala antalet lärotimmar/år i obl. skolan		Lärotimmar/år i ämnet Sport primary school	Lärotimmar/år i ämnet sport secondary school	Totala antalet lärotimmar i ämnet sport i obl. skolan	Sportens procentuella andel av den totala undervisningen i primary school	Sportens procentuella andel av den totala undervisningen i secondary school	Sportens procentuella andel av den totala undervisningen i obl. Skolan
Slovenien (SI)	6	3	9	3986		6437		588	209	797	14,8%		12,4%
Frankrike (FR)	5	5	10	4788	4734	9522		522	540	1062	10,9%	11,4%	11,2%
Österrike, Höhere(AT)		5	9	2760	4800	7560			540	840		11,3%	11,1%
Österrike, Hauptschule/Poly (AT)		5	9	2760	4830	7590			480	780		9,9%	10,3%
Danmark (DK)	6	3	9	3900	1980	5880		420	180	600	10,8%	9,1%	10,2%
Slovakien (SK)	4	6	10	2608	4876	7484		340	370	710	13,0%	7,6%	9,5%
Polen (PL)	6	3	9	4460	2637	7097		336	336	672	7,5%	12,7%	9,5%
Norge (NO)	7	3	10	4930	2566	7496		478	228	706	9,7%	8,9%	9,4%
Island (IS)	7	3	10	5400	2664	8064		504	216	720	9,3%	8,1%	8,9%
Luxemburg (LU)	6	3	9	5342	2700	8042		508	210	718	9,5%	7,8%	8,9%
Estland (EE)	6	3	9		2520	6484		420	156	576		6,2%	8,9%
Ungern (HU)	6	7	13		7246	11314		461	526	987		7,3%	8,7%
England (UK-eng)	6	5	11	5168	4636	9804		456	380	836	8,8%	8,2%	8,5%
Rumänien (RO)	4	4	8	2220	3114	5334		232	203	435	10,5%	6,5%	8,2%
Finland (FI)	4	5	9	3192	5244	8436		304	380	684	9,5%	7,2%	8,1%
Belgien, franskspr. (BE fr)	6	3	9	5096	2548	7644		366	243	609	7,2%	9,5%	8,0%
Sverige (SE)	6	3	9	4446	2223	6669				500			7,5%
Litauen (LT)	4	6	10	2119	5153	7272		213	334	547	10,1%	6,5%	7,5%
Lettland (LV)	4	5	9	1912	3660	5572		181	237	418	9,5%	6,5%	7,5%
Grekland (EL)	6	3	9	4279	2730	7009		312	210	522	7,3%	7,7%	7,4%
Belgien, tyskspr. (BE de)	6	3	9	5096	2912	8008		366	213	579	7,2%	7,3%	7,2%

Bulgarien (BG)	4	5	9		4476	6490		179	284	463		6,3%	7,1%
Cypern (CY)	6	3	9	4984	2764	7748		282	237	519	5,7%	8,6%	6,7%
Skottland (UK-sct)	7	4	11	6650	4180	10830		497	222	719	7,5%	5,3%	6,6%
Portugal (PT)	6	3	9	5040	2790	7830		180	270	450	3,6%	9,7%	5,7%
Spanien (ES)	6	4	10	4860	4200	9060		384	140	488	7,9%	3,3%	5,4%
Irland (IE)	6	3	9	4431	4128	8559		222	207	429	5,0%	5,0%	5,0%
Nederländerna VMBO (NL)	8	4	12	7520	4200	11720		Flex	400	400		9,5%	3,4%
Nederländerna HAVO (NL)	8	4	12	7520	4272	11792		Flex	400,2	400,2		9,4%	3,4%
Nederländerna VWO (NL)	8	4	12	7520	4272	11792		Flex	395,7	395,7		9,3%	3,4%
Nordirland (UK-nir)	7	5	12	4845	4275	9120		Flex	86	86		2,0%	0,9%
Österrike, Volksschule (AT)	4			2760				300			10,9%		
Belgien, flaml. (BE nl)	6	3	9	5096	2548	7644		Flex	Flex				
Tyskland, primary (DE)	4	0	4	2792				Flex					
Tyskland, gymnasium (DE)	0	6	10	2792	5584	8376			507,6			9,1%	
Tyskland, hauptschule (DE)	0	6	10	2792	5245	8037			507,6			9,7%	
Tyskland, realschule (DE)	0	6	10	2792	5245	8037			507,6			9,7%	
Wales (UK-wls)	6	5	11	5168	4750	9918		Flex	0	0		0,0%	

Tabell 1. Sportens procentuella andel av den totala undervisningen i den obligatoriska skolan.

Figure E2: Recommended minimum time allocation as a percentage of total recommended teaching time for all compulsory subjects in the entire period of primary education considered as a whole, 2002/03

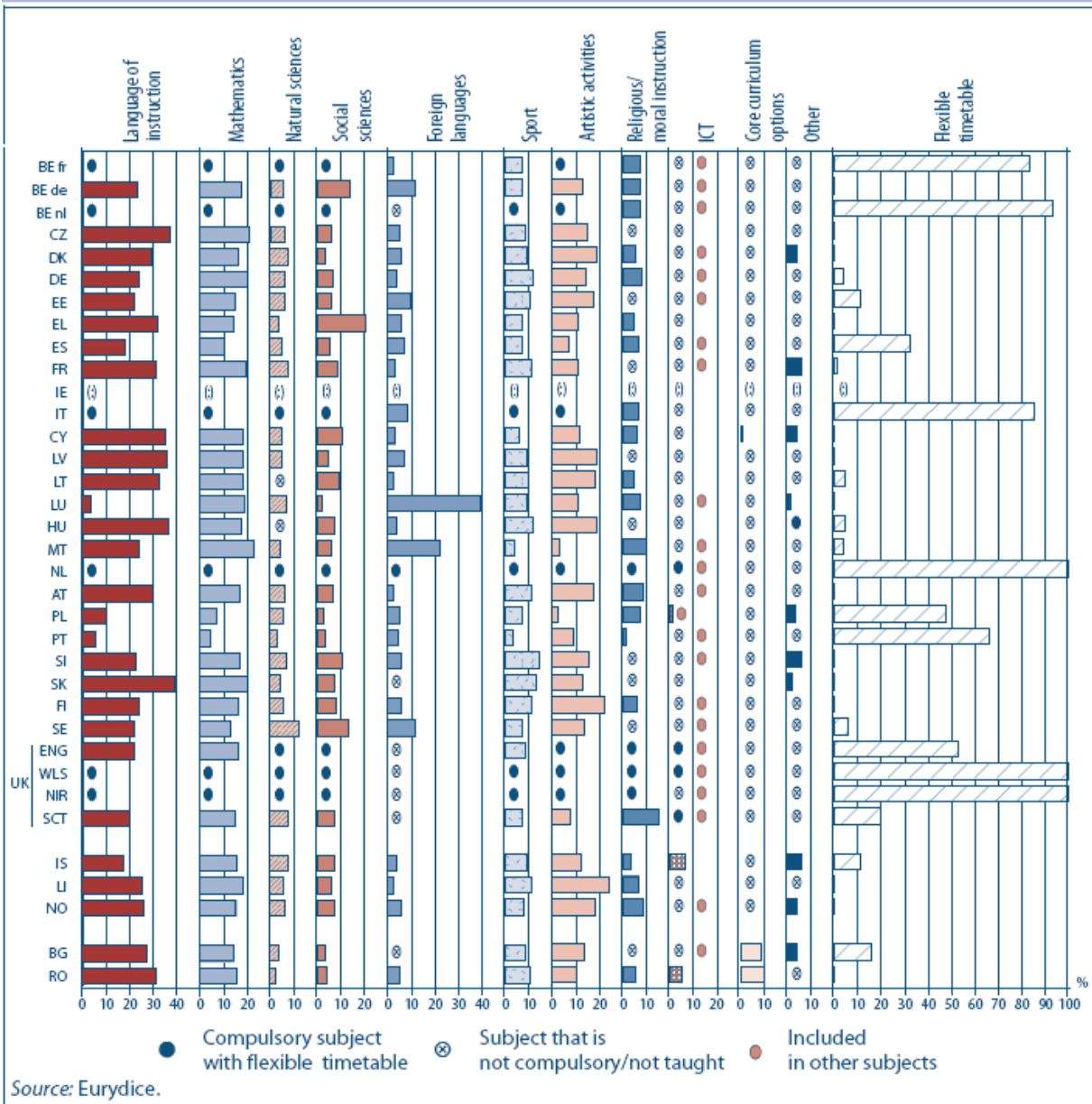
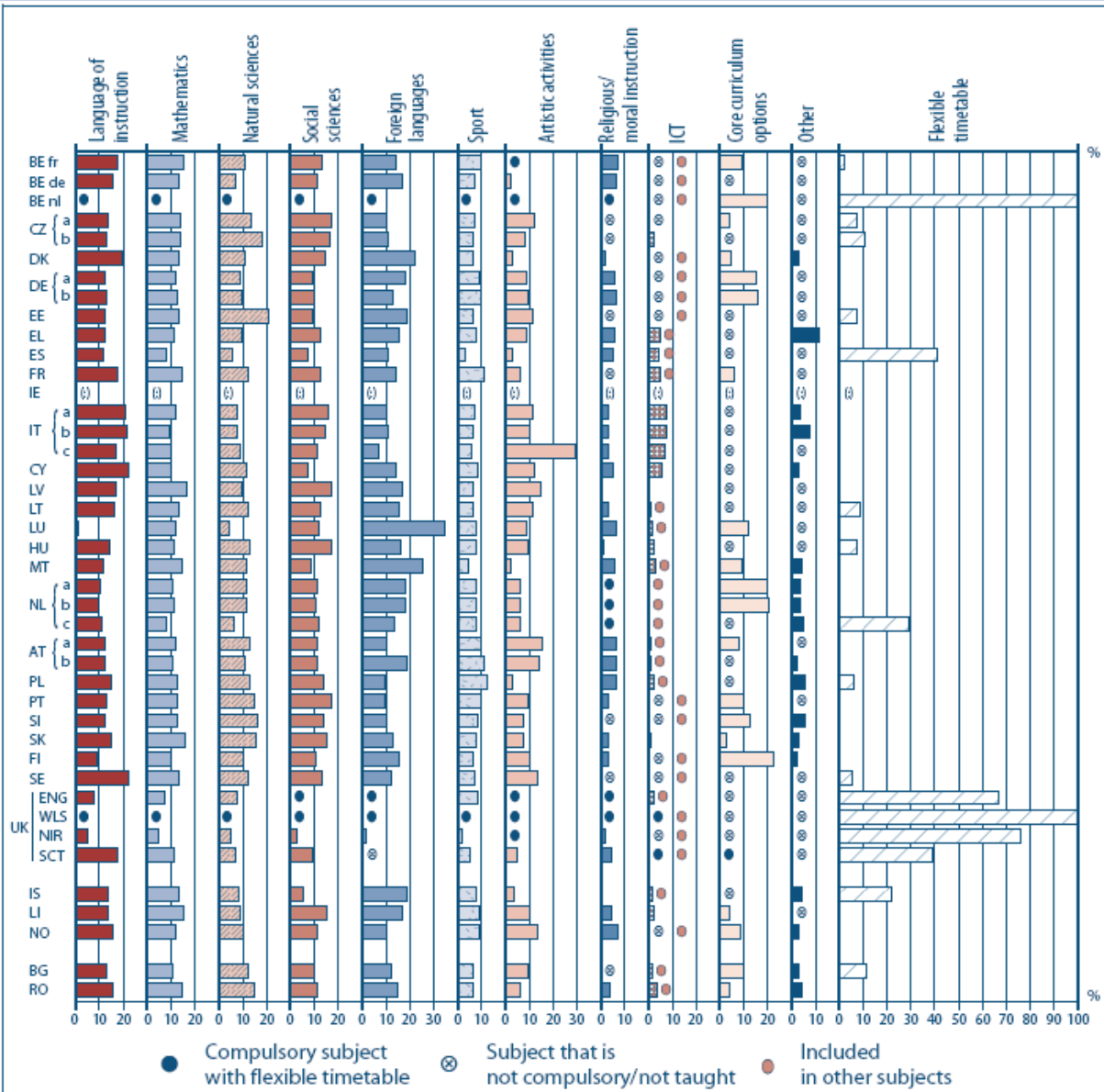

Figure E3: Recommended minimum time allocation as a percentage of total recommended teaching time for all compulsory subjects in the entire period of full-time compulsory general secondary education considered as a whole, 2002/03

Source: Eurydice.

FÖRKLARINGAR

Figure E1

The teaching time illustrated in this Figure corresponds to the notional minimum workload of pupils and is based on minimum national recommendations. For each year of primary education or full-time compulsory general secondary education, the workload is calculated by taking the average minimum daily load multiplied by the number of teaching days a year. Recreational or other breaks of any kind, as well as the time given over to optional lessons, are not taken into account. The total annual amounts of minimum teaching time are added up to give the total minimum workload in hours for primary education and full-time compulsory general secondary education. These values are divided by the number of years corresponding to each of the two levels. The raw data used to prepare this Figure are available for each country and year of education in the database on Teaching Time in Compulsory Education at <http://www.eurydice.org>. The end of full-time compulsory general secondary education usually coincides with the completion of general lower secondary education or the single structure, except in Belgium, France, Italy, Hungary, the Netherlands (VWO and HAVO), Slovakia, the United Kingdom (England, Wales and Northern Ireland) and Bulgaria (Figure B1).

Figure E2, E3

The percentages by subject for the entire period of full-time compulsory general education are obtained by calculating the relationship between the time allocated to individual compulsory subjects and the total number of hours recommended for all of them. The raw data used to prepare this diagram are available for each country and year of full-time compulsory general education in the database on Teaching Time in Compulsory Education at <http://www.eurydice.org>. The calculation is based on official national minimum recommendations. Black bullet points are used to indicate that certain subjects are compulsory in countries where the curriculum stipulates merely that they should be taught, with no reference whatever to a time allocation, leaving schools entirely free to decide how much time should be devoted to them. In the case of countries in which full-time compulsory education includes one or several years of upper secondary education provided within different streams, either they are shown in the Figure or, alternatively, the calculation is based on the number of hours applicable to the science stream for the one or more years concerned. In the interests of clarity, some subjects have been grouped together. This applies to the 'social sciences' which includes subjects such as 'school life and culture', environmental studies, history, geography, social and political instruction, civics, health education, sex education or road safety. The natural sciences group together biology, physics and chemistry. In some countries, teaching time is shared out among subjects or groups of subjects that are broader than those shown. To enable comparison, the amount of time involved in such cases is equally divided among these subjects/subject groups. Teaching time for ICT is shown only if it is a subject in its own right. Its inclusion in other subjects is indicated with a red bullet point. The 'core curriculum options' category indicates that pupils have to choose one or more subjects from a group of subjects within the compulsory curriculum.

The 'flexible timetable' category indicates either that the time to be allocated to the various compulsory subjects has not been fixed or that, as a supplement to the time allocated to them,

the curriculum provides for a certain number of hours that pupils or the school can devote to subjects of their choice. The artistic activities include elementary aesthetics, music, drawing, art, drama, craftsmanship, sewing/needlework and home economics. The 'other' category includes subjects such as ancient languages (Latin and Greek), and lessons or discussion with tutors.

REFERENSER

Dagens Nyheter. DN Debatt 18 juli 2007. *Mer idrott i skolan mot ökad barnfetma*

Ericsson Ingegerd. *Physical Education in Swedish Schools*.
Tillgänglig: <http://www.mugi.se>

Eurydice – The information network on education in Europe
Tillgänglig: <http://eurydice.org>

Growingpeople.se. *Hur rör sig barnen idag?*
Tillgänglig: <http://www.growingpeople.se/templates/Page.aspx?id=5845>

Larsson Håkan, Redelius Karin (red) (2004). *Mellan nytta och nöje - Bilder av ämnet idrott och hälsa*

SKOLFS 2003:17. Lpo 94.

Skolverket 15 februari 2000 (pressmeddelande). *Fel om ämnet idrott och hälsa i TV-sporten*.
Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/sb/d/203/a/2709>